

गुणवंत मुलामुर्लीना परदेशात उच्च
शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती मंजूर करणेबाबत....

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.२१८/तांशि-४
मंत्रालय विस्तार भवन, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक: ०४ ऑक्टोबर, २०१८

- वाचा :** १) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग क्र.ईबीसी-२००३/प्र.क्र.११५/मावक-२, दि.११ जून, २००३
२) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्र.ईबीसी-२०१७ /प्र.क्र.२८८/शिक्षण-१, दि.२७ जून, २०१७
३) शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग क्र.आदिशि-१२०३ /प्र.क्र.७६ / कार्या-१२, दि. ३१ मार्च, २००५
४) शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग क्र.पशिशि-२०१५ /प्र.क्र.३३४ / कार्या-१२, दि.१६ मार्च, २००६
५) मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१८ रोजी झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

आर्थिक परिस्थितीमुळे खुल्या प्रवर्गातील गुणवंत मुलामुर्लीना परदेशातील नामांकित शिक्षण विद्यापीठामधील उच्च शिक्षणापासून वंचित रहावे लागते. अनुसूचित जातीच्या व अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना परदेशात शिक्षणासाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग व आदिवासी विकास विभागातर्फे शिष्यवृत्ती देण्यात येते, त्याच धर्तीवर काही सुधारणांसह राज्यातील खुल्या प्रवर्गातील मुलामुर्लीना परदेशातील नामांकित विद्यापीठामध्ये अभ्यासक्रमांना प्रवेश घेण्यासाठी परदेशी शिष्यवृत्ती देण्याचा प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या विचारार्थ ठेवण्यात आला होता. त्या अनुषंगाने मंत्रिमंडळाने दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१८ रोजी घेतलेल्या निर्णयास अनुसरून याबाबत सविस्तर आदेश निर्गमित करण्याची बाब विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र राज्यातील खुल्या प्रवर्गातील जे गुणवंत विद्यार्थी पदव्युत्तर पदवी, पदव्युत्तर पदविका व पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी, THE (Times Higher Education)/ किंवा QS (Quacquarelli Symonds) Ranking २०० च्या आतील परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेतील, अशा २० विद्यार्थ्यांना प्रतीवर्षी परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात यावी, असा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

२. ही योजना उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत “गुणवंत मुलामुर्लीना परदेशात उच्च शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती मंजूर करणे” या नावाने शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ पासून राबविण्यात यावी.

३. या योजनेची व्याप्ती पुढीलप्रमाणे राहिल :-

ही योजना खुल्या प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांकरिता लागू राहिल. ज्या मागास प्रवर्गाच्या विद्यार्थ्यांना अशा स्वरूपाची परदेशी शिष्यवृत्ती लागू केली आहे अशा मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांनी त्या-त्या प्रशासनिक विभागाच्या योजनेमध्ये अर्ज करणे अपेक्षित आहे. त्यामुळे अन्य प्रशासनिक विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज करण्यास पात्र असलेले विविध मागास प्रवर्गातील विद्यार्थी वगळून इतर सर्व विद्यार्थी या योजनेसाठी खुल्या प्रवर्गाचे विद्यार्थी म्हणून समजण्यात येतील.

४. शिष्यवृत्तीची शाखा निहाय विभागणी :-

सदर शिष्यवृत्तीसाठी खालीलप्रमाणे शाखा निहाय मर्यादा प्रत्येक वर्षासाठी निश्चित करण्यात येत आहे :-

अ.क्र.	शाखा / अभ्यासक्रम	पदव्युत्तर पदवी व पदव्युत्तर पदविका	डॉक्टरेट	एकूण
१.	कला	०१	०१	०२
२.	वाणिज्य	०१	०१	०२
३.	विज्ञान	०१	०१	०२
४.	व्यवस्थापन	०१	०१	०२
५.	विधी अभ्यासक्रम	०१	०१	०२
६.	अभियांत्रिकी/वास्तुकला शास्त्र	०४	०४	०८
७.	औषधनिर्माणशास्त्र	०१	०१	०२
	एकूण	१०	१०	२०

५. शिष्यवृत्ती द्यावयाच्या एकूण जागेपैकी ३०% जागांवर मुलींची निवड करण्यात येईल.

६. या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-अ प्रमाणे अभ्यासक्रमनिहाय विद्यार्थी प्रवेश संख्या निर्धारित केलेली असून त्या मर्यादेत विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात येईल.

७. या योजनेच्या सविस्तर अटी व शर्ती, पात्रता/अपात्रता, मिळणारे लाभ, शिष्यवृत्तीच्या लाभासाठी निवड कार्यपध्दती इत्यादीची माहिती सोबतच्या परिशिष्ट-ब मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

८. या योजनेसाठी चालू आर्थिक वर्षात रुपये २०.०० कोटी इतका अतिरिक्त नियतव्यय उच्च व तंत्र शिक्षण विभागास स्वतंत्ररित्या मंजूर करण्यात येणार आहे. तसेच या योजनेसाठी

टप्याटप्याने होणाऱ्या आवर्ती खर्चाचा जास्तीत जास्त रुपये ८०.०० कोटी इतका आर्थिक भार शासनाने मान्य केला आहे. या योजनेसाठी नविन लेखाशीर्ष उघडण्याची व आवश्यक तरतूद करण्याची कार्यवाही स्वतंत्ररित्या करण्यात येत आहे. दरम्यान या योजनेसाठी जाहिरात देणे, ऑन-लाईन ऑप्लीकेशन तयार करणे, कंत्राटीतत्वावर आवश्यक त्या नियुक्त्या इत्यादींवर होणारा खर्च संचालक, तंत्र शिक्षण, मुंबई यांच्या स्वीय प्रपंजी लेख्यातून करण्यात यावा.

९. शैक्षणिक वर्ष २०१९-२०२० पासून ही योजना महाडीबीटी पोर्टलच्या माध्यमातून राबविण्यात यावी.

१०. हे आदेश नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक १७७/१४७१, दिनांक ६/९/२०१८ व क्रमांक १९८/१४११, दिनांक १०/९/२०१८ आणि वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ७२५/१८/व्यय-५, दिनांक १४/९/२०२१ अन्वये प्राप्त सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

११. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०१८१००४१६५६०५०५०८ असा आहे. सदर आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(संजय औ. धारुरकर)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे विशेष कार्य अधिकारी
५. मा.राज्यमंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे खाजगी सचिव
६. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
७. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई
८. सर्व प्रशासनिक विभागाचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई
९. सर्व सन्माननीय विधानपरिषद व विधानसभा सदस्य
१०. आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
११. आयुक्त, आदिवासी विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक
१२. आयुक्त, कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१३. आयुक्त, दुग्ध व्यवसाय विकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

१४. आयुक्त, मत्स्य व्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१५. संचालक, तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१६. संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१७. संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१८. संचालक, माहिती तंत्रज्ञान, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
१९. संचालक, पशु संवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२०. संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
२१. संचालक, आय.आय.टी., पवई, मुंबई
२२. कुलसचिव, सर्व कृषी / अकृषी विद्यापीठे
२३. कुलसचिव, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठ, लोणेरे, ता.माण गांव, जि.रायगड
२४. संचालक, महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळ, शासकीय तंत्रनिकेतन इमारत,
४९, खेरवाडी, अलियावर जंग मार्ग,वांद्रे (पूर्व), मुंबई-४०००५१
२५. सहसंचालक, तंत्र शिक्षण विभागीय कार्यालये (सर्व), (संचालक, तंत्र शिक्षण यांच्यामार्फत)
२६. सहसंचालक, उच्च शिक्षण, विभागीय कार्यालये (सर्व)
२७. महासंचालक,माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
(प्रसिध्दीसाठी)
२८. सर्व जिल्हाधिकारी
२९. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र - १/२, मुंबई / नागपूर
३०. महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र - १/२, मुंबई / नागपूर
३१. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
३२. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
३३. सर्व मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहायक
३४. उप सचिव (मशि/विशि/अर्थसंकल्प), उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३५. अवर सचिव (तांशि-३, विशि-३), उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३६. कक्ष अधिकारी(मशि-२/मशि-४/तांशि-५/तांशि-६/साशि-१), उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३७. सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण यांचे स्वीय सहायक
३८. निवडनस्ती/तांशि-४.

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.२१८/तांशि-४, दिनांक ०४ ऑक्टोबर, २०१८

सोबतचे परिशिष्ट-अ

परदेशी शिष्यवृत्तीकरीता मंजूर करण्यात येणारे अभ्यासक्रम

Engineering / Architecture	Management	Science	Arts & Commerce	Law	Pharmacy
*Permissible Courses :- P.G. / P.G. Diploma / Ph.D.	*Permissible Courses :- P.G. / P.G.Diploma / Ph.D	*Permissible Courses :- P.G. / P.G.Diploma/ Ph.D	*Permissible Courses :- P.G. / P.G.Diploma/ Ph.D	*Permissible Courses :- P.G. / P.G.Diploma/ Ph.D	*Permissible Courses :- P.G. / P.G.Diploma / Ph.D
1	2	3	4	5	6
1.Civil	1. M.B.A. with Finance / Marketing / H.R. / System Analysis	1. Agriculture	1. Sociology	Law	Pharmacy
2.Mechanical	2. Hotel Management	2. Horticulture	2. Psychology		
3. Electrical		3. Animal Husbandry	3. Philosophy		
4. Chemical		4. General Science	4. Economics		
5. Computer		5. Maths	5. Commerce		
6. Production		6. Science			
7. Industrial Engg.		7. Physics			
8. Environmental Engineering		8. Chemistry			
9. Mining Engg.		9. Botany			
10. Petrochemical		10. Zoology			
11. Electronic & TC					
12. Information Technology/Information System/ Information Science/Computer Engineering					
13. Bio-Technology					
14. Genetic Engineering					
15. Nano Technology					
16. Industry Internet of Things (IIOT)					
17. Cyber Law/Cyber Security					
18. Biomedical Engg.					
19. Climate Change					
20. Artificial Intelligence					
२1. Architecture					
Eligibility					
Graduation for P.G.,P.G.Diploma & Post Graduation for Ph.D.	Graduation in any subject for P.G.,P.G.Diploma, Graduation in Hotel Management & Post Graduation in Management for Ph.D.	Graduation for P.G.,P.G.Diploma & Post Graduation in Concerned Subject for Ph.D.	Graduation for P.G., P.G.Diploma & Post Graduation in Concerned Subject for Ph.D.	Graduation in Law for P.G., P.G.Diploma & Post Graduation in Law for Ph.D.	Graduation in Pharmacy for P.G., P.G.Diploma & Post Graduation in Pharmacy for Ph.D.

* Note:- Only accredited Universities / Institutions of Foreign Countries will only be considered. This is indicative only.

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.२१८/तांशि-४, दिनांक ०४ ऑक्टोबर, २०१८
सोबतचे परिशिष्ट-ब

१. सर्वसाधारण अटी व शर्ती :-

- १) विद्यार्थी व विद्यार्थ्यांचे आई / वडील अथवा पालक भारताचे नागरिक तसेच महाराष्ट्र राज्याचे अधिवासी असावेत.
- २) विद्यार्थ्यांला परदेशातील THE/QS अद्ययावत वर्ल्ड रॅन्कींगमध्ये २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्था / विद्यापीठामध्ये गुणवत्तेनुसार प्रवेश मिळालेला असावा.
- ३) विद्यार्थ्यांने पदव्युत्तर किंवा पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना यापुर्वी इतर कोणत्याही राज्य शासनाची अथवा केंद्रशासनाची परदेशी शिष्यवृत्ती घेतलेली नसावी. तसेच त्यांने अन्य प्रशासनिक विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज केलेला नसावा.
- ४) परदेशातील विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेश घेणारा विद्यार्थी हा पूर्णवेळ विद्यार्थी म्हणून प्रवेशित असावा.
- ५) एक्झेक्युटीव्ह पदव्युत्तर पदवी किंवा एक्झेक्युटीव्ह पदव्युत्तर पदविका व अर्धवेळ अभ्यासक्रमांस प्रवेशित विद्यार्थी या योजनेसाठी पात्र असणार नाहीत.
- ६) प्रवेशित अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना नमूद केलेल्या विहित कालावधीत अभ्यासक्रम पूर्ण करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल, अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मान्य केली जाणार नाही.
- ७) सदर योजना उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत तंत्र शिक्षण संचालनालय व उच्च शिक्षण संचालनालयाच्या अखत्यारीतील अभ्यासक्रम पूर्ण करणा-या विद्यार्थ्यांना पुढील उच्च शिक्षण घेण्याकरिता लागू राहिल.

२. वयोमर्यादा :-

पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी लाभार्थीच्या वयाची कमाल ३५ वर्ष आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी लाभार्थीच्या वयाची ४० वर्ष वयोमर्यादा असावी. (दिनांक १ जुलै रोजीचे वय)

३. उत्पन्न मर्यादा :-

१. विद्यार्थ्यांच्या पालकांचे/कुटुंबांचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास त्याचे स्वतःचे उत्पन्न धरून सर्व मार्गांनी मिळणारे मागील आर्थिक वर्षातील वार्षिक उत्पन्न रु. २०.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.

२. विद्यार्थी किंवा पालक किंवा दोन्ही नोकरीत असतील तर त्यांचे आयकर विवरणपत्र, फॉर्म न. १६ व सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार किंवा नायब तहसिलदार पेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबाचे सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.

३. इतर विद्यार्थ्यांसाठी सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार किंवा नायब तहसिलदारपेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबाचे सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.

४. शैक्षणिक अर्हता :-

अ) परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ६०% गुणांसहित पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

ब) पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ६०% गुणांसहित पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

क) हा पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम त्याने अर्जाच्या दिनांकाला उत्तीर्ण केलेला असावा.

५. अभ्यासक्रमाचा कालावधी :-

१) पीएचडी- ४ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी या पेक्षा जो कमी असेल तो

२) पदव्युत्तर पदवी- २ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल तो

३) पदव्युत्तर पदविका- १ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल तो

६. एकाच कुटुंबातील कमाल पात्रताधारक :-

१) सदर योजनेचा लाभ एकाच कुटुंबातील एका विद्यार्थ्यास फक्त एकदाच घेता येईल.

२) एकाच कुटुंबातील एकापेक्षा जास्त मुलांनाही शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करून देणे बंधनकारक असेल.

३) सदरची शिष्यवृत्ती एकाच वेळेस मान्य करण्यात येईल. एकापेक्षा जास्त वेळेस विद्यार्थी शिष्यवृत्तीसाठी पात्र असणार नाही.

७. अर्ज करण्यासाठी अनिवार्य अटी :-

- १) नोकरीमध्ये असलेल्या उमेदवारांनी तो जेथे नोकरी करतो त्या यंत्रणेचे (organization Employer) ना-हरकत प्रमाणपत्र दाखल करणे अनिवार्य आहे.
- २) पात्र विद्यार्थ्यांने Non Judicial Stamp Paper वर Public Notary समोर विहित नमुन्यातील प्रतिज्ञापत्र लिहून देणे बंधनकारक असेल.
- ३) विद्यार्थ्यांने दोन जामीनदार देणे बंधनकारक असेल. या प्रत्येक जामीनदाराने स्वतंत्र Surety Bond करून देणे बंधनकारक असेल.
- ४) अर्ज करणा-या विद्यार्थ्यांचे स्वास्थ्य चांगले असले पाहिजे. त्याकरिता त्याने नोंदणीकृत वैद्यकीय अधिका-याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल.
- ५) विद्यार्थी शिक्षणासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा शिक्षण त्यापूर्वी पूर्ण झाल्यास जो कालावधी लागेल या दोघांपैकी जो कमी आहे त्या कालावधी पुरतेच परदेशात राहण्याचे बंधपत्र (Bond) राज्य शासनास तसेच परदेशातील भारतीय दूतावासास लिहून द्यावे लागेल. या आवश्यक कालावधीपेक्षा जास्त कालावधीकरीता परदेशात राहण्यास विद्यार्थ्यांस परवानगी मिळणार नाही.
- ६) विद्यार्थ्यांस शासनाने विहित करून दिलेल्या नमुन्यात Record Release Consent Form हा बंधपत्राच्या स्वरूपात द्यावा लागेल.
- ७) विद्यार्थ्यांस परदेशामध्ये प्रवेश मिळण्यासाठी THE/किंवा QS World Ranking मधील २०० च्या आतील अद्ययावत जागतिक क्रमवारीत असलेल्या विद्यापीठ/शिक्षणसंस्था मध्ये प्रवेशासाठी स्वतः प्रयत्न करावा लागेल व त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व पात्रता परीक्षा देणे बंधनकारक असेल.
- ८) ज्या विद्यार्थ्यांना परदेशी शैक्षणिक संस्थांकडून Unconditional Offer Letter मिळालेले असेल, त्यांनाच ही शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय राहिल, यासाठी Conditional Offer Letter गृहीत धरले जाणार नाही.
- ९) विवाहीत उमेदवाराच्या पत्नी व मुले यांना परदेशामध्ये सोबत घेवून जाण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे सहाय्य दिले जाणार नाही. त्यासाठी पासपोर्ट मिळविणे, व्हिसा मिळविणे, आर्थिक तरतुद करणे, परदेशातील निवास व दैनंदिन खर्चाची व्यवस्था करणेही उमेदवाराची वैयक्तिक जबाबदारी असेल.

- १०) नोकरी करणाऱ्या उमेदवारांनी सर्व प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वतः प्रत्यक्षपणे निराकरीत करावयाच्या आहेत. याबाबत कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडून मिळणार नाही.
- ११) (अ) अचानक उध्दवलेल्या परिस्थितीमध्ये, परदेशामध्ये शिक्षण घेत असताना विद्यार्थ्यांस भारतामध्ये यावयाचे असल्यास त्यासाठी त्याचे संबंधित शैक्षणिक संस्था आणि संबंधित शिक्षण संचालनालयाची पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक असेल आणि याबाबतची माहिती संबंधित विद्यार्थी भारतीय दूतावासास कळवतील.
- (ब) जेवढ्या कालावधीमध्ये परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमधून दूर असेल, तेवढ्या कालावधीचा कोणताही खर्च त्यास अनुज्ञेय होणार नाही. तथापि, तो पुन्हा त्याच शैक्षणिक संस्थेत त्याच अभ्यासक्रमाचे पुढील शिक्षण पूर्ण करण्यासाठी हजर झालेल्या दिवसापासून त्यास देय लाभ अनुज्ञेय होतील.
- (क) अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्यांने परत त्याच परदेशी शिक्षण संस्थेमध्ये हजर न होता शिक्षण अर्धवट सोडल्यास त्यास अदा करण्यात आलेले शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क इतर शुल्क व निर्वाहभत्त्याची व्याजासह वसूली करण्यात येईल, याबाबतचे लेखी **हमीपत्र** विद्यार्थ्यांस द्यावे लागेल.
- १२) पासपोर्ट व व्हिसा मिळविण्याची जबाबदारी उमेदवार/विद्यार्थ्यांची असेल,
- १३) उमेदवारास/विद्यार्थ्यांना केवळ ज्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये, ज्या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळालेला आहे व शिष्यवृत्ती मिळाली आहे त्याच कारणासाठी व्हिसा घेणे बंधनकारक असेल.
- १४) निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांनी मागणी केल्यानुसार आवश्यक ती कागदपत्रे सादर करणे व आवश्यक ते करारनामे देणे बंधनकारक असेल.
- १५) निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांस त्याच्या शैक्षणिक कालावधीमध्ये जास्तीची रक्कम अदा झाली असल्यास त्याची परतफेड करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल. अथवा ती वसूल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल, याबाबतचे हमीपत्र देणे बंधनकारक असेल.
- १६) सदर शिष्यवृत्तीच्या बाबत महाराष्ट्र शासनाच्या उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाने घेतलेला निर्णय अंतिम असेल.
- १७) परदेशी शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्ती देण्याकरिता एक स्वतंत्र स्वीय प्रपंजी लेखा (PLA) तंत्रशिक्षण संचालक, यांचेकडे उघडण्यात येईल. त्यामध्ये समाजातील दानशूर व्यक्ती

तसेच या योजनेचा लाभ घेऊन नोकरी/व्यवसाय करणा-या विद्यार्थ्यांकडून प्राप्त होणारी रक्कम जमा करण्यात येईल. या निधिचा उपयोग केवळ परदेशी शिष्यवृत्तीसाठी करण्यात येईल.

१८) विद्यार्थ्यांनी शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर जेव्हा त्यांना नोकरी मिळेल, किंवा तो स्वतःच्या व्यवसाय सुरु करेल किंवा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यापासून दोन वर्षांनंतर यापैकी कमी असलेल्या कालावधीपासून त्याच्या शिक्षणासाठी शासनामार्फत जो खर्च करण्यात आला आहे, त्याखर्चाच्या साधारण १०% रक्कम महाराष्ट्र शासनाच्या यासाठी उघडण्यात आलेल्या स्वीय प्रपंजी लेख्यामध्ये जमा करावी लागेल. जेवढी रक्कम विद्यार्थी जमा करतील तेवढीच रक्कम महाराष्ट्र शासन निधी मध्ये जमा करील व त्याचा विनियोग याच प्रयोजनासाठी करण्यात येईल.

१९) या शिष्यवृत्तीचा लाभ घेवून पूर्ण करण्यात आलेल्या अभ्यासक्रमाचा लाभ राज्य शासनास होणे या योजनेमध्ये अपेक्षित आहे. त्यामुळे ज्या शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांने महाराष्ट्र राज्यात परत येवून त्याचा अभ्यासक्रमाचा लाभ राज्यास होईल याकरीता आवश्यकतेनुसार राज्य शासनास सेवा देणे अपेक्षित आहे. त्याबाबतचे बंधपत्र लाभार्थी विद्यार्थ्यांकडून घेण्यात यावे.

८. विद्यार्थ्यांस मिळणारे लाभ:-

परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांस खालील लाभ देण्यात येतील.

- १) परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने पत्रामध्ये नमुद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीसाठी लागू केलेली संपूर्ण शिक्षण फी ही संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे किंवा त्यांनी प्रधिकृत केलेल्या यंत्रणेमार्फत थेट संबंधित शैक्षणिक संस्थेस अदा करण्यात येईल.
- २) प्रवेश घेतलेल्या संबंधित शैक्षणिक संस्थेने ठरवून दिलेल्या अथवा भारत सरकारच्या DOPT विभागाने विदेशी शिष्यवृत्तीसाठी ठरवून दिलेल्या दराप्रमाणे येणारा खर्च अथवा महाराष्ट्र शासन वेळोवेळी या प्रयोजनासाठी जाहीर करेल ती रक्कम ही निर्वाह भत्ता म्हणून संबंधित विद्यार्थ्यांच्या परदेशातील वैयक्तिक खात्यामध्ये जमा केला जाईल.
- ३) विद्यार्थ्यांस परदेशी शिक्षण संस्थेमार्फत किंवा इतर कोणत्याही यंत्रणेमार्फत मिळणारी शिष्यवृत्ती, इतर कोणत्याही प्रकारचे आर्थिक लाभ किंवा शिकविण्याबाबतचे मानधन किंवा फेलोशिप किंवा रिसर्च असोशिप्ट म्हणून मिळणारी ही रक्कम देय होणाऱ्या शिक्षण शुल्क वा एकूण देय रक्कमे मधून कपात करण्यात येईल.
- ४) विद्यार्थ्यांस परदेशातील विद्यापीठामध्ये प्रवेश घेण्यासाठी व अभ्यासक्रमपुर्ण केल्यानंतर भारतात परत येण्यासाठी भारत सरकारच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे जवळच्या मार्गाचा (Shortest Route) दराचा इकोनॉमी क्लासचा विमान प्रवासाचा दर दिला जाईल.

- ५) विद्यार्थ्यांस परदेशात राहण्याच्या कालावधीसाठी विद्यापीठाने ठरवून दिल्यानुसार वैयक्तिक आरोग्य विमा (Personal Health Insurance) काढणे अनिवार्य राहिल. यासाठीचा संबंधीत विद्यापीठाच्या निकषानुसार किमान खर्च शासनाकडून अनुनेज्ञ राहिल.
- ६) वरीलप्रमाणे शिक्षण शुल्क, निर्वाहभत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा आणि यासाठी निर्धारित केलेल्या दरापेक्षा कोणताही जास्तीचा खर्च अनुज्ञेय होणार नाही. निर्धारित दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च विद्यार्थी/उमेदवारास स्वतः सोसावा लागेल व अशा प्रकारचे **हमीपत्र** विद्यार्थ्यांस व पालकास अर्जासोबत द्यावे लागेल.
- ७) खालील बाबींवरील खर्च अनुज्ञेय राहणार नाही:
- व्हिसा अर्जावरील खर्च
 - विद्यार्थ्यांच्या कुटूंबातील सदस्यांचा प्रवास व इतर खर्च
 - नियमित शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही अभ्यासक्रम अथवा प्रशिक्षणावरील खर्च
 - भाषा प्रशिक्षणावरील खर्च
 - नियमित अभ्यासक्रमाच्या कालावधीत अतिरिक्त प्रवासाचा खर्च
 - संशोधन, पुरक शैक्षणिक साहित्य, क्षेत्र भेटी, कार्यशाळा/सेमिनार, आंतरवसियता (Internship) यामधील सहभागाचा खर्च.
 - संगणक व तत्सम शैक्षणिक साहित्य.
- ८) विद्यार्थ्यांस वरील लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून, तसे शैक्षणिक संस्था / विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी सादर करणे अनिवार्य आहे.
- ९) प्रवेशित विद्यार्थ्यांने प्रत्येक सहा महिन्याच्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्रे (Utilisation Certificate), खर्चाच्या पावत्या इ. विद्यापीठ / शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखाकडून प्रमाणित करून सादर करणे बंधनकारक आहे. त्याशिवाय पुढील हप्ता मंजूर होणार नाही.
- १०) सुरुवातीस परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणे आणि विहित कालावधीत अभ्यासक्रमपूर्ण केल्यानंतर त्वरीत कालमर्यादेत भारतात परत येण्यासाठी नजिकच्या मार्गाने इकॉनॉमी क्लास विमानप्रवासभाडे देण्यात येईल. त्यासाठी विमान प्रवासाचे मूळ तिकीट, मूळ बोर्डिंग पास, परतीचे प्रवास भाडे मिळण्यासाठी अभ्यासक्रम विहित कालावधीत यशस्वीपणे पूर्ण केल्याचा पुरावा इ.कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक आहे.
- ११) अपवादात्मक प्रसंगी, विद्यार्थ्यांनी / पालकांनी, परदेशी शिक्षण संस्था / विद्यापीठ, शिक्षण फी / इतर अनुज्ञेय फी स्वतः भरलेली असेल, अशा वेळी आवश्यक त्या पावत्या व पुरावे सादर केल्यानंतर, अशी रक्कम विद्यार्थ्यांस देय होणाऱ्या शिष्यवृत्ती मधून विद्यार्थ्यांच्या परदेशातील

खात्यावर जमा करणेसाठी संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

- १२) विद्यार्थ्यांने भारतात राष्ट्रीयकृत बँकेत व परदेशात अधिकृत बँकेत खाते उघडणे अनिवार्य आहे. त्याच खात्यावर त्यांना देय होणारी शिष्यवृत्ती CMP किंवा RTGS किंवा SWIFT ने अदा केली जाईल. या खात्याचा तपशिल त्यांने परदेशात जाऊन प्रवेश घेतल्या नंतर तात्काळ संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना सादर करावा. तसेच शिष्यवृत्तीच्या अनुषंगाने संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांनी आवश्यकतेनुसार मागणी केल्यास विद्यार्थ्यांने संबंधित बँक खात्याचा तपशिल संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना सादर करावा.
- १३) परदेशी शिक्षण संस्था / विद्यापीठाने ऑफर लेटर मध्ये संपूर्ण अभ्यासक्रम कालावधीच्या निर्धारित केलेल्या फी च्या मर्यादेतच लाभ संबंधित विद्यार्थ्यांस अनुज्ञेय होतील. भविष्यात त्यामध्ये वाढ झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्तालयाच्या शिफारशीनंतरच ही वाढ संबंधित विद्यार्थ्यांस अनुज्ञेय राहिल.

९. कर्तव्यात कसूर (Default under the scheme) :-

- १) या योजनेखाली निवड झालेल्या शिष्यवृत्तीधारक विद्यार्थ्यांने परदेशात शिक्षण घेताना नियमाचे तसेच अटी व शर्तीचे आणि बंधपत्रामध्ये लिहून दिलेल्या बाबींचे उल्लंघन केल्यास, परदेशीय शैक्षणिक संस्थेने अभ्यासाविषयी अथवा वागणूकीविषयी अथवा गैरहजेरी विषयी प्रतिकूल अहवाल दिल्यास, विद्यार्थ्यांने प्रवेश अर्धवट सोडला असल्यास, विद्यार्थ्यांने जेथे प्रवेश घेतला आहे तो देश सोडून निघून गेला असल्यास किंवा विद्यार्थ्यांने दुसरे विद्यापीठ / शैक्षणिक संस्थेमध्ये विनापरवानगी प्रवेश घेतला असल्यास, किंवा विद्यार्थ्यांची ज्या अभ्यासक्रमासाठी निवड झाली आहे, तो अभ्यासक्रम त्यांने विनापरवानगी बदलल्यास, किंवा तो भारतात कोणत्याही प्रकारची परवानगी न घेता परत आल्यास, अशा विद्यार्थ्यांस कर्तव्यनिष्ठुर (Defaulter) समजण्यात येईल आणि त्याला देण्यात आलेली शिष्यवृत्तीची सर्व रक्कम १२% वार्षिक व्याजाने वसूल करण्यात येईल, अशा प्रकारचे संयुक्त हमीपत्र विद्यार्थी व पालक यांनी सादर करणे आवश्यक राहिल.
- २) कोणतेही कारण अथवा सबबी सांगून अभ्यासक्रम पूर्ण न करणे, विहित प्रयोजनासाठी खर्च न करणे, खर्चात काटकसर न करणे, विहित लाभ मर्यादेपेक्षा जास्तीची मागणी परदेशात जावून करणे, कोणत्याही प्रकारचा दबाव आणणे किंवा धमकी देणे, सदर नियमावलीतील तरतुदीचे उल्लंघन करणे, परदेशातील नियम/ अटी/ तरतुदीचे उल्लंघन करणे, वाममार्गास लागणे, परदेशातील शैक्षणिक कालावधीत कोणत्याही प्रकारचे गैरकृत्य करणे व त्यासाठी दंड, शिक्षा होणे, भारतीय राष्ट्रीयत्वास हानी पोहचविणे, भारताची बदनामी करणे याबाबी कर्तव्यातील कसूर

समजण्यात येतील. कर्तव्यात कसूर केलेल्या विद्यार्थ्यांस / उमेदवारास अपात्र ठरवून त्याच्या परदेश शिक्षणासाठी शासनाने दिलेले सर्व लाभ व्याजासह वसूल केले जातील.

१०. अर्ज करण्याची पध्दती :-

- १) सदर शिष्यवृत्तीसाठी प्रत्येक वर्षी एप्रिल / मे महिन्यात संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई हे संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांचेरी विचार विनिमय करून प्राधिकृत केलेल्या यंत्रणेमार्फत वृत्तपत्रात तसेच शासनाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर जाहीरात प्रसिध्द करतील. तथापि, शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ करिता ही कार्यवाही सप्टेंबर / ऑक्टोबर, २०१८ मध्ये करण्यात येईल.
- २) सदरची योजना या शासन निर्णयातील नियमावली, अटी व शर्ती नुसार राबविण्यासाठी शासन प्राधिकृत करेल त्या यंत्रणेकडून अथवा संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांचे मार्फत राबविण्यात येईल.
- ३) सदर जाहिरात प्रसिध्द झाल्यापासून एक महिन्याच्या आत अथवा शासन निर्धारित करेल इतक्या कालावधीत विद्यार्थ्यांनी विहित नमुन्यातील परिपूर्ण भरलेले अर्ज आवश्यक त्या कागदपत्रासह ऑनलाईन सादर करावेत. अभ्यासक्रमनिहाय असलेल्या क्षमतेच्या अधिन राहून, निवड समितीने निश्चित केलेली पात्र विद्यार्थ्यांची अंतिम निवड यादी साधारणतः दिनांक १ जुलै पूर्वी अथवा निवड समितीच्या निर्णयानंतर शासन जाहीर करेल. तथापि, शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ करिता अंतिम निवड यादी नोव्हेंबर, २०१८ मध्ये जाहीर करण्यात येईल.
- ४) शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर संबंधित शिक्षण संचालनालय संबंधित विद्यार्थ्यांना कळवून त्यांच्याकडून आवश्यक ती माहिती मागविण्यात येईल. तसेच या विद्यार्थ्यांची गृह चौकशी करण्यात येईल.
- ५) दिनांक १५ जुलैपर्यंत संबंधित विद्यापीठाकडून आवश्यक ती माहिती प्राप्त करून घेऊन त्यानंतर १५ दिवसाच्या आत विद्यार्थ्यांना संबंधित परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेण्यासाठी आवश्यकतेनुसार अग्रिम मंजूर करण्यात येईल. तथापि, शैक्षणिक वर्ष २०१८-१९ करिता निधी उपलब्ध होईपर्यंत हा कालावधी आवश्यकतेनुसार शिथिल करण्यात येईल.
- ६) विद्यार्थ्यांनी प्रत्यक्ष प्रवेश घेवून आवश्यक ती माहिती व अग्रिम रकमेचे उपयोगिता प्रमाणपत्र/पोचपावती संबंधित परदेशी शैक्षणिक संस्थेकडून प्रमाणित होऊन प्राप्त झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांस त्या वर्षीचे अग्रिम समायोजित करून पहिला अर्ध वार्षिक हप्ता अदा करण्यात येईल.
- ७) प्रत्येक सहा महिन्याने विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या शिष्यवृत्तीचे (शिक्षण फी, परिक्षा फी, निर्वाह भत्ता इ.चे) उपयोगिता प्रमाणपत्र आणि प्रगती अहवाल संचालक, तंत्र शिक्षण / उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/पुणे यांना सादर केल्यानंतर पुढील ६ महिन्याची शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल. प्रत्येक ६

महिन्याला विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक प्रगती अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र/खर्चाचा अहवाल प्राप्त झाल्याशिवाय संबंधित विद्यार्थ्यांस पुढील शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय होणार नाही.

८) सदर अर्जासोबत विद्यार्थ्यांने खालील कागदपत्र सादर करणे बंधनकारक आहे:-

- (i) विहित नमुन्यातील परिपूर्ण अर्ज,
- (ii) सक्षम प्राधिकार्यांनी दिलेला उत्पन्नाचा दाखला,
- (iii) पदवी / पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याचे पुरावे. (सनद/मार्कलिस्ट),
- (iv) परदेशातील THE/QS World Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश मिळाल्याबाबतचे विनाअट (Unconditional) ऑफर लेटर,
- (v) ज्या विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळाला आहे त्याचे सविस्तर माहिती पत्रकाची (Prospectus) प्रत.
- (vi) आवश्यक ते करारनामे व हमीपत्रे.
- (vii) दोन भारतीय नागरीकांचे जामीनपत्र,
- (ix) संपूर्ण अभ्यासक्रम पूर्ण होण्यासाठी वर्षनिहाय आवश्यक असणाऱ्या खर्चाचे अंदाजपत्रक, ज्यामध्ये शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क पाठ्यपुस्तके, स्टेशनरी, भोजन व राहण्याचा खर्च, येण्याजाण्याचा विमान प्रवास याचा समावेश असावा.
- (x) विहित मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज कोणत्याही परिस्थितीत विचारात घेतले जाणार नाहीत.
- (xi) पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अद्ययावत THE/QS World Ranking चीजागतिक क्रमवारी.

११. गुणवत्ता यादी व निवड यादी तयार करण्याची कार्यपद्धती :-

१) शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करणा-या विद्यार्थ्यांपैकी इतर सर्व अर्जांची पूर्तता होणा-या विद्यार्थ्यांच्या प्राप्त गुणांचे मुल्यांकन खालील प्रमाणे करून त्याचे एकूण गुण विचारात घेऊन गुणवत्ता यादी तयार करण्यात यावी:

अ. पदव्युत्तर पदवी व पदव्युत्तर पदविका अभ्यासक्रमाकरिता :

अ.क्र.	उत्तीर्ण केलेला अभ्यासक्रम	प्राप्त केलेले गुण	गुणांचे मुल्यांकन
१.	SSC	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
२.	HSC	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
३.	पदवी	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ७०%	५

		७१ ते ८०%	१५
		८०% पेक्षा जास्त	३०
४.	THE and QS World Ranking Average	१ ते ५०	५०
		५१ ते १००	४०
		१०१ ते १५०	३०
		१५१ ते २००	२०

आ. डॉक्टरेट अभ्यासक्रमाकरिता :

अ.क्र.	उत्तीर्ण केलेला अभ्यासक्रम	प्राप्त केलेले गुण	गुणांचे मुल्यांकन
१.	SSC	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
२.	HSC	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ८०%	५
		८०% पेक्षा जास्त	१०
३.	पदवी	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ७०%	५
		७१ ते ८०%	१५
		८०% पेक्षा जास्त	२०
४.	पदव्युत्तर पदवी	६० % पेक्षा कमी	०
		६० ते ७०%	५
		७१ ते ८०%	१५
		८०% पेक्षा जास्त	२०
५.	THE and QS World Ranking Average	१ ते ५०	४०
		५१ ते १००	३०
		१०१ ते १५०	२०
		१५१ ते २००	१०

२) या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-अ प्रमाणे अभ्यासक्रमनिहाय विद्यार्थी प्रवेश संख्या निर्धारित केलेली असून त्या मर्यादेत विद्यार्थ्यांची निवड करावयाची आहे. त्यामुळे, निर्धारित केलेल्या सर्व अभ्यासक्रमांसाठी प्रथमतः वरील “अ” व “आ” करीता दोन स्वतंत्र एकत्रित गुणवत्ता याद्या तयार कराव्यात.

३) अ) गुणवत्ता यादी तयार करतांना समसमान (Tie) गुणवत्ता असलेल्या प्रकरणी THE/QS World Ranking जेष्ठताक्रम असलेल्या विद्यार्थ्यांस गुणवत्ता यादीत वरचे स्थान देण्यात यावे.

ब) त्यानंतरही समसमान गुण असल्यास पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदवी अभ्यासक्रमाचे आणि पीएचडी अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमाचे गुण विचारात घेण्यात यावेत.

क) त्यानंतरही समसमान गुणवत्ता असल्यास वयाने ज्येष्ठ असलेल्या उमेदवारास वरचे स्थान देण्यात यावे.

४) मात्र, गुणवत्ता यादीमध्ये समसमान गुणवत्ता असलेल्या अभियांत्रिकी व विज्ञान या शाखेच्या प्रकरणी वरील ३ ब) व ३ क) चा विचार न करता या विद्यार्थ्यांची निवड करताना Emerging areas of science and technology चा प्राधान्याने विचार केला जाईल. उदा. Atmospheric sciences, Adaptation and mitigation of Climate Change, Automation and Artificial Intelligence, Renewable Energy, Energy Efficiency Techniques, Biotechnology, Nano Technology, Industry Internet of Things, Basic Analytics इ. अभ्यासक्रमांना प्राधान्य दिले जाईल.

५) गुणवत्ता याद्या तयार केल्यानंतर शासन निर्णयाच्या परिच्छेद-४ प्रमाणे शाखानिहाय पात्र विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात यावी. ही निवड करताना एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यांमध्ये ३०% विद्यार्थिनींची निवड करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे निवड यादीत निर्धारित प्रमाणात विद्यार्थिनींचा समावेश होत नसल्यास संभाव्य निवड यादीतील उतरत्या क्रमानुसार शेवटच्या विद्यार्थ्या ऐवजी त्याच शाखेच्या विद्यार्थिनीची निवड करण्यात यावी. ही कार्यवाही करित असतांना अभियांत्रिकी/वास्तुशास्त्र शाखेकरीता एकापेक्षा जास्त विद्यार्थिनींची निवड करणे अपेक्षित नाही.

६) पदव्युत्तर पदवी/पदविका अभ्यासक्रमासाठी जर एखाद्या शाखेमध्ये उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर त्या वर्षापुरते त्याच शाखेमधील पीएचडी अभ्यासक्रमाच्या जागेवर निवड यादीतील ज्येष्ठता क्रमानुसार शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात येईल.

७) पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी जर एखाद्या शाखेमध्ये उमेदवार उपलब्ध झाला नाही तर त्या वर्षापुरते त्याच शाखेमधील पदव्युत्तर पदवी/पदविका अभ्यासक्रमाच्या जागेवर निवड यादीतील ज्येष्ठता क्रमानुसार शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात येईल.

८) तथापि, त्यानंतरही पदव्युत्तर अभ्यासक्रम/डॉक्टरेटसाठी विहित करण्यात आलेल्या जागेवर पुरेशा संख्येने विद्यार्थी उपलब्ध न झाल्यास/पात्र न ठरल्यास शासन निर्णयाच्या परिच्छेद-४ मधील उतरत्या क्रमवारीनुसार लगतच्या शाखेतील जागा (Vertical Interchange) भरण्याचे अधिकार निवड समितीस राहतील. मात्र, त्यासाठी निवड यादीतील ज्येष्ठता हा निकष कायम असेल.

९) निवड यादीस शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर आवश्यक ते आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

१२. अन्य अटी व शर्ती :-

१) परदेशात अभ्यासक्रम संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांने दोन महिन्यांच्या आत संचालक, तंत्रशिक्षण/संचालक, उच्च शिक्षण यांना अंतिम परिक्षेचे गुणपत्र, प्रमाणपत्र आणि प्रगती अहवाल व पदवीदान समारंभाचे छायाचित्रासह माहिती सादर करणे बंधनकारक असेल. त्याशिवाय विद्यार्थ्यांस अंतिम विमान प्रवास व इतर लाभ दिले जाणार नाहीत.

२) अभ्यासक्रम संपल्यानंतर या योजनेअंतर्गत विद्यार्थ्यांस व्हिसा मुदतवाढीसाठी परवानगी दिली जाणार नाही. अभ्यासक्रमाचा कालावधी कोणत्याही कारणास्तव वाढल्यास त्यास अतिरिक्त निधी दिला जाणार नाही.

३) ज्या विद्यापीठामध्ये/शैक्षणिक संस्थेमध्ये विद्यार्थ्यांने प्रवेश घेतलेला आहे, ते विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्था ही त्या देशातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठ/शैक्षणिक संस्था असावी. (Accredited Universtiy/ Institute) या संबंधीची कागदपत्रे अर्जासोबत सादर करावी. या बाबत काही वाद निर्माण झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्त यांचे कडून खात्री करुन निवड समिती त्याबाबत निर्णय घेईल.

४) अर्जात नमूद केलेले विद्यापीठ अभ्यासक्रमासाठी काही कारणास्तव विद्यार्थी प्रवेश घेवू शकत नसल्यास, त्याच विद्यापीठात त्याच अभ्यासक्रमासाठी पुढील एका सत्राचा (६ महिन्याचा) कालावधी, कोणतेही अतिरिक्त शुल्क न आकारता संबंधित विद्यापीठ अथवा शैक्षणिक संस्थेने विनाअट वाढवून दिल्यास आणि विद्यार्थ्यांने त्यासाठी सबळ कारण/पुरावा सादर केल्यास अशी मुदतवाढ देण्याचे अधिकार संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना असतील. तदनंतर विद्यार्थ्यांस आणखी मुदतवाढ मिळणार नाही.

५) एकदा निवड झालेले विद्यापीठ व अभ्यासक्रम कोणत्याही परिस्थितीत बदलता येणार नाही. मात्र, सबलीकरण विचारात घेवून अशा बदलास मान्यता देण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

६) निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांला विद्यापीठात प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ काही अगावू रक्कम भरण्याची आवश्यक असल्यास, अशा आगावू रकमेस मान्यता देण्याचे अधिकार संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना राहतील, मात्र, ही आगावू रक्कम पुढील देय हप्त्यामध्ये समायोजित करण्यात यावी.

७) विद्यार्थ्यांना अर्ज करते वेळी विद्यापीठाकडून मान्य करुन घेतलेल्या संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठीच्या कालावधीच्या शिक्षण फी, इतर फी, निवास व भोजनखर्च, निर्वाहभत्ता, आकस्मिक खर्चाची जी माहिती सादर केली आहे, त्यापेक्षा जास्तीचा खर्च अनुज्ञेय होणार नाही.

८) अभ्यासक्रमाच्या कालावधी व्यतिरीक्त कोणत्याही परिस्थितीत वाढीव कालावधीच्या व्हिसासाठी मान्यता देण्यात येणार नाही.

९) विद्यार्थ्यांने कोणत्या दिनांकास व कोणत्या विमानाने परदेशात जाणार आहे, याची लेखी माहिती संचालक, तंत्रशिक्षण/संचालक, उच्च शिक्षण यांना सादर करणे आवश्यक आहे. ही माहिती न देता विद्यार्थी परदेशात गेल्यास त्यास विमान खर्च अनुज्ञेय होणार नाही.

१०) आवश्यकतेनुसार विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक प्रगती, उपस्थिती, वर्तणूक, खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र व इतर तदनुषंगिक बाबींचा अहवाल परदेशातील भारतीय दूतावासाकडून प्राप्त करुन घेण्यात येईल.

११) अभ्यासक्रमाचा कालावधी संपल्यानंतर परदेशातील वास्तव्यासाठी कोणताही पत्रव्यवहार संचालनालयामार्फत केला जाणार नाही, अथवा विद्यार्थी/पालक यांचा पत्र व्यवहार विचारात घेतला जाणार नाही.

१२) परदेशी विद्यापीठात उच्च शिक्षणासाठी प्रवेश घेण्यासाठी GRE (Graduate Record Examination) TOEFL (Test of English as a foreign language), IELTS (International English Language Testing System) इ. प्रकारच्या परीक्षा जेथे अनिवार्य आहेत, त्या उत्तीर्ण होणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल.

१३) विद्यार्थ्यांने शिष्यवृत्तीसाठी अर्जामध्ये नमूद केलेले विद्यापीठ व अभ्यासक्रम त्यांचा कालावधी आणि खर्चाचे तपशिल यामध्ये निवड समितीने निवडीची शिफारस केल्यानंतर कोणत्याही परिस्थितीत बदलता येणार नाही.

१४) काही कारणास्तव विद्यार्थ्यांस त्याची निवड होवूनही त्या वर्षी प्रवेश घेता आला नाही, तर त्यास वयोमर्यादेच्या अधिन राहून पुढील वर्षी नव्याने अर्ज करण्याची मुभा राहिल.

१५) परदेशातील भारतीय दुतावासात राज्य शासनाकडून संबंधित विद्यार्थ्यांचा प्रगती अहवाल, वर्तणूक खर्चाचा हिशोब इ. माहिती पुरविण्याबाबत विनंती करण्यात येईल. तसेच काही विपरीत बाबी असल्यास, परदेशातील भारतीय दूतावास त्या बाबी राज्य शासनास कळवतील. परदेशात प्रवेशित विद्यार्थ्यांच्या प्रगती विषयी मार्गदर्शन व सल्ला देणेबाबत परदेशातील दुतावासास विनंती करण्यात येईल. त्याचबरोबर या विद्यार्थ्यांना परदेशात काही अडचणी उद्भवल्यास मदत करण्यासाठी या दुतावासास विनंती करण्यात येईल. विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठात/शैक्षणिक संस्थेत प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ तेथील भारतीय परदेशी दूतावासास संपर्क साधून आपली नोंदणी करावी व त्याचा तपशिल संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना सादर करावा.

१६) पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेवू इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांने ज्या विषयाची संशोधनासाठी निवड केली आहे त्याविषयाचा, भारतामध्ये कोणत्याही विद्यापीठामध्ये अंतिम प्रबंध अहवाल (Thesis) सादर केला नसल्याबाबतचे घोषणापत्र (Declaration) सादर करणे आवश्यक आहे.

१७) तसेच निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांचे अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी व दर्जावाढीसाठी आवश्यक असलेले शिथिलीकरण करण्याचे अधिकार यापूर्वीच्या शैक्षणिक वर्षासह संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे यांना असतील.

१३. खोटी माहिती सादर करणे :-

कोणत्याही विद्यार्थ्यांने खोटी माहिती/कागदपत्रे सादर केल्याचे सिध्द झाल्यास अथवा उपरोक्त परिच्छेद “९” प्रमाणे कर्तव्यात कसुर केल्यास, त्यास ताबडतोब पुढील शिक्षणासाठी

अटकाव (Debarred) केला जाईल व त्याच्याकडून झालेल्या खर्चाची १५% चक्रवाढ व्याजाने वसूली करण्यात येईल. अशा विद्यार्थी/उमेदवाराचा काळ्या यादीत समावेश केला जाईल. तसेच प्रचलित कायदानुसार त्याच्या विरुद्ध कारवाई करण्यात येईल आणि त्यांनी दिलेले जामीनदार आणि संदर्भ अधिकारी/ व्यक्ती यांना सुध्दा ही बाब लेखी स्वरूपात कळविण्यात येईल.

१४. कायदेशीर बाबी :-

या संदर्भात कोणत्याही कायदेशीर बाबी उद्भवल्यास मुंबई उच्च न्यायालयाच्या कार्यक्षेत्रात असतील. परदेशात उद्भवल्यास कायदेशीर बाबीसाठी परदेशातील उच्चायुक्त कार्यवाही करतील.

१५. छाननी समिती :-

या शिष्यवृत्तीसाठी विहित मुदतीत प्राप्त झालेल्या अर्जांची छाननी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समिती असेल :-

१.	संचालक, तंत्र शिक्षण	-	अध्यक्ष
२.	सह / उपसचिव, तंत्रशिक्षण किंवा सह / उप सचिव, उच्च शिक्षण	-	सदस्य
३.	सहसंचालक, उच्च शिक्षण	-	सदस्य
४.	सहसंचालक, तंत्र शिक्षण	-	सदस्य सचिव

उपरोक्त समिती प्राप्त झालेल्या अर्जांची छाननी करून अभ्यासक्रम निहाय पदव्युत्तर पदवी व डॉक्टरेटसाठी राखीव कोटयानुसार आणि परदेशातील विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्थेच्या जागतिक क्रमवारीच्या जेष्ठतेनुसार पात्र विद्यार्थ्यांचे प्रस्ताव निवड समितीकडे अंतिम करण्यासाठी पाठवेल.

१६. निवड समिती :-

उपरोक्त छाननी समितीमार्फत प्राप्त झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या यादी/प्रस्तावामधून पात्र विद्यार्थ्यांची निवड यादी तयार करणेसाठी निवड समितीची रचना खालील प्रमाणे असेल :-

१.	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण	-	अध्यक्ष
२.	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, वित्त	-	सदस्य
३.	प्रधान सचिव/सचिव, कौशल्य विकास व उद्योजकता	-	सदस्य
२.	संचालक, तंत्रशिक्षण महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	-	सदस्य सचिव
३.	संचालक, उच्च शिक्षण महाराष्ट्र राज्य, पुणे	-	सदस्य
४.	सह/उप सचिव, उच्च शिक्षण, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग	-	सदस्य
५.	सह/उप सचिव, तंत्र शिक्षण, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग	-	सदस्य
६.	आयआयटी, पवई, मुंबई या संस्थेचा किमान प्राध्यापक दर्जाचा प्रतिनिधी	-	सदस्य